

Nečas, Ctibor

Začátečnický nezdar Kralobanky v Haliči

In: Nečas, Ctibor. *Na prahu české kapitálové expanze : rozpínavost českého bankovního kapitálu ve střední, jihovýchodní a východní Evropě v období rakousko-uherského imperialismu*. Vyd. 1. Brno: Univerzita J.E. Purkyně, 1987, pp. 112-114

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/122312>

Access Date: 28. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

4. ZAČÁTEČNICKÝ NEZDAR KRALOBANKY V HALIČI

Kralobanka byla nejstarší českou obchodní bankou. Konstitovala se z podnětu královéhradecké záložny 14. září 1868 pod fou Záložní úvěrní ústav v Hradci Králové. Zahájila činnost 1. října 1868 s akc. kapitálem 200 000 zl. r. č., z něhož však byla splacena pouze pětina. Omezovala se výhradně na běžné bankovní obchody a dlouho si zachovávala ráz provinčního peněžního ústavu. Vystačila proto s akc. kapitálem, který byl jen velmi pomalu zvyšován r. 1870 na 400 000 zl. r. č., r. 1872 na 600 000 zl. r. č. a r. 1873 na 1 mil. zl. r. č., z čehož bylo upsáno 807 800 zl. r. č. Na této nominální výši se akc. kapitál udržel až do r. 1887, kdy byly vzaty z oběhu akcie, převyšující celkovou hodnotu 500 000 zl. r. č.¹

Z úzkého zaměření začala Kralobanka vybočovat teprve po navázání styků s průmyslem v Hradci Králové a v jeho nejbližším okolí: „To, čeho se hradecký ústav po drahnou řadu let od svého založení střežil až přímo úzkostlivě, totiž financování průmyslových podniků a věnování se činnosti zakladatelské, stává se od 90. let pojednou pravidelnou součástíkou jeho obchodů, ba v některé chvíli se zdá, že hradecký ústav chce předstihnouti touto svojí činností i starší banky pražské, jež tomuto oboru věnovaly pozornost hned při svém vzniku.“²

Následkem této nebývalé ochoty vyhovět požadavkům po investičních úvěrech zvyšovala Kralobanka svůj akc. kapitál na 2 mil. K r. 1903, 4 mil. K r. 1906, 6 mil. K r. 1908, 10 mil. K r. 1909, 15 mil. K r. 1910 a 20 mil. K r. 1911. Ruku v ruce s rychlým posilováním akc. jistiny šla také výstavba sítě pobočných ústavů, kterou představovalo postupné otevírání fil. a exp. v Čechách a nakonec i fil. v Krakově.³

Úvěrové spojení nebylo totiž vázáno jenom na české území, zvláště jeho východní a severovýchodní část, ale uplatnilo se proti všemu očekávání

¹ C 1870, s. 214 a nestr. 25. *výroční zpráva Záložního úvěrního ústavu v Hradci Králové za r. 1893*. Hradec Králové 1894 a 40. *výroční zpráva Záložního úvěrního ústavu v Hradci Králové za r. 1908*. Hradec Králové 1909. Obchodní rejstřík ani firemní spisy z let 1864—1873 se bohužel nezachovaly. V podacím protokolu Krajského soudu v Hradci Králové pro r. 1868 je pouze zápis následujícího znění: „25. September nachmittags Josef A. Komárek um Eintragung der Firma Akciová společnost Záložního úvěrního ústavu v Hradci Králové in das Handelsregister. Tag der Erledigung 2. 10.“ — SOA Zámorsk, KSO Hradec Králové, podací protokol r. 1868.

² Orlický, K.: *Paděsát let Záložního úvěrního ústavu v Hradci Králové*. Peněžní obzor 8, 1918, č. 9—10, s. 98.

³ 35.—44. *výroční zpráva Záložního úvěrního ústavu v Hradci Králové za roky 1903—1912*. Hradec Králové 1904—1913, nestr.

i na haličském peněžním trhu a perspektivně se počítalo také s jeho rozšířením na peněžní trhy Balkánu.

Haličské obchody, jejichž značný rozsah je nutno pouze předpokládat, nikoliv však doložit odkazy na prameny, vedly s. r. k rozhodnutí otevřít krakovskou fil., kolem které se měla soustředit všechna haličská klientela: „Zřízením této fil. chce náš ústav dosavadní obchodní spojení upravit a očekáváme, že páni akcionáři uvítají tento krok náš zvláště sympaticky, poněvadž v Haliči možno i při značné konkurenci značně a poměrně jistě vydělávati.“⁴ Nepříliš vzdálená budoucnost však ukázala, nakolik se bankovní vedení v tomto očekávání přepočítalo.

Krakovská fil. zahájila činnost 15. března 1911 pod vedením S. Beneše, dosavadního dirigenta a prokuristy v centrále, a do jejího představenstva byl kooptován M. Dattner, velkopřumyslák a prezident obchodní a živnostenské komory v Krakově, cenzor fil. Rakousko-uherské banky a člen krakovské městské rady. Filiálka se věnovala reeskontu peněžních a obchodních směnek a do konce roku dosáhla uspokojivého obratu, takže se jevila jako aktivní.⁵

Úvěrové obchody pomalu rozvíjela také v první polovině r. 1912 a zastavila je teprve na podzim po propuknutí hospodářské krize, která způsobila četné haličské insolvence. Konkurence začala v této souvislosti šířit zprávy, že fil. utrpěla v tomto spojení velké ztráty.⁶

Kralobanka se snažila tyto pověsti ve svém bankovním věstníku sice vyvrátit, její úsilí se však značně tříštilo o další nezbytná opatření v Krakově, kde úvěrové obchody téměř úplně ustaly a jejich místo měl zaujmout intenzivní prodej losů. Za tím účelem bylo přeloženo teprve r. 1911 zřízené losové odd. z centrály do krakovské fil., kde prý „nalezlo velmi dobré pole působnosti a nahradilo výtěžek a činnost v dobách, kdy nastávalo napětí na trhu peněžním a my z opatrnosti následkem nejistých poměrů, které zavládly v Haliči, omezili úvěr směnečný u fil. této“.⁷

Na v. h. 17. března 1913 pozdě zazněly kritické výtky proti exportu kapitálu a hlasy pro hospodářské posilování pouze nejbližšího okolí.⁸

Přepjaté úvěrové styky nejenom s haličským, ale také a především s východočeským průmyslem vynesly totiž Kralobance dosti citelné ztráty na dubiozních pohledávkách, pro něž bylo třeba přistoupit ke snížení dividendy za r. 1912 ze 7⁰/₀ na 6⁰/₀. Situace se však pro ústav dále zhoršovala a v červnu r. 1914 dospěla tak daleko, že Rakousko-uherská

⁴ *Fil. naše v Krakově*. Finanční rozhled 1. 1911, č. 4, s. 55.

⁵ 43. *Geschäfts-Bericht der Credit-Vorschuss-Anstalt in Königgrätz für das Jahr 1911*. Königgrätz 1912, nestr.

⁶ *Napjaté poměry na trhu peněžním — téměř heslo letošního roku*. Finanční rozhled 3, 1913, č. 4, s. 42—43.

⁷ 44. *výroční zpráva Záložního úvěrního ústavu v Hradci Králové za r. 1912*. Hradec Králové 1913, nestr.

⁸ *V. h. Záložního úvěrního ústavu v Hradci Králové*. Finanční rozhled 3, 1913, č. 7, s. 76—80.

banka odmítla Kralobance další reeskont. Po delším jednání projevila většina českých obchodních bank ochotu k účasti na společné záchranné akci. Když ale později na základě podrobné revize vyšlo najevo, že ztráty přesahovaly původní očekávání, český finanční kapitál od sanování upustil. V chaosu po propuknutí první světové války neměla Kralobanka jiného východiska, než požádat o povolení příročí a o uvalení obchodního dozoru.⁹

Vyrovnaním s věřiteli kvótou 65⁰/₀ a redukcí bilancovaného akc. kapitálu na pouhých 630 000 K podařilo se Kralobanku zachránit od konkursu a za postupující válečné inflace, kterou se znehodnocovaly peněžní závazky dlužníků, podařilo se zvolna vyúčtovat dřívější ztráty a obnovovat zdravou základnu ústavu.

Nakolik se na úpadku Kralobanky podílely haličské úvěrové obchody, nelze při dochovalé dokumentaci ani přibližně naznačit. O krakovské fil. je známo pouze tolik, že byla podobně jako většina ostatních pobočných ústavů k 1. červenci 1914 zrušena a že následkem válečných událostí utrpěla ztráty v částce 641 855 K, které bylo třeba úplně odepsat.¹⁰ Její četné obchody, zejména vyinkasování směnečného obliga, se urovnávaly až po zrušení moratoria v Haliči od počátku r. 1917. Jednání o tom bylo velmi vleklé a u zvláště komplikovaných případů, jakým byly dřevařské obchody fy S. Borak ve Stryji, protáhlo se hluboko do mírového období.¹¹

Kralobanka byla tedy nejstarší českou obchodní bankou, která si uchovala příliš dlouho venkovský a krajinský ráz. Za hranice domácí ekonomiky se odvážila proniknout s neobvyklým zpožděním teprve v předvečer první světové války. Dopustila se přitom začátečnických chyb při volbě doby i místa určení svého kapitálu. Hospodářská krize r. 1912 se zvláště ostrými příznaky v Haliči pohřbila jakékoliv naděje na prosperitu krakovské fil. bezprostředně po jejím otevření. Pokus Kralobanky o vývoz kapitálu skončil proto velmi brzy a s úplným nezdarem.

⁹ Výsledkem zjištěného bilančního stavu k 30. 6. 1914 byla úhrnná ztráta 22 834 101 K — P i m p e r, J.: o. c., s. 42—43.

¹⁰ P i m p e r, J.: o. c., s. 43.

¹¹ PA SBČS v Hradci Králové, Obchodní banka v Hradci Králové, protokoly pražského odboru 16. 12. 1916, 8. 6. 1917, 9. 4. 1918 ad.